

ERTELMES ^{RMK I 1282}
CATECHIZALAS-

N A K
SZŰKSEGES VOLTA.

Avagy,

Olly idvésséges elmélkedés mellyben a' gyengék
Kérdésekben és rövid Feleletekben valo mindenhai
Oktatása meg mutogattatik: mellyet a' Catechizá-
lásnac el kezdésének alkalmatosságával nagyobb épü-
letnek okáért elől botsátott, és a' Debreczeni
Nagy Templomban prædicállott; mostan
pedig közönséges haszonra ki-
nyomtatott,

KÖLÉSERI SAMUEL

D. E. L. P.

DEBRECZENBEN,

Nyomtatott ROSNYAI JÁNOS által.
M. DC. LXXXII.

Coll: Theol. Assoc. Hungar. m. 800.

AJANLO LEVELETSKÉ.

TISZTA TUDOMÁNNYAL
ES RITKA PELDAJU szent
egygyűséggel ründöklő DEBRECZENI
TRACTUSBAN LEVŐ PRÆDICATO-
RISZENT TARSASAGNAK, kettős
tiszteletre méltó Betsületes Atyámfiai-
nac, a' Christus szerelmében:

Nevezetessen pedig:

Tiszteletes s' Tudos FERFIAKNAK,
T. ERSEKÜJVARI ORBAN
URAMNAK, a' Szoboszlai Ec-
clésiának buzgó Lelki Páfztorának.

T. LISZKAI ANDRÁS
URAMNAK, az Uj-Falvi
Ecclesiának hűséges Tanítójának: mind
kettőnek Iffuságomban való Belgiumi és
Angliai bujdosáomnac kívánatos Társai-
nac: Mindnyájan kegyelmeknek a' ke-
gyelemnek kutfejtul az Ur Jéhus Chri-
stustól, bűséges mennyei kegyelmeket
kívánok.

Betsü-

AJANLO

Betsületes Atyám fiai az Urban! Igen bõltsen írja
a' Nagy Apostol Sz: Pál I. Cor. 14. v. 26. MINDENK
EPÜLESRE LEGYENK. Ugyá is ámbár nagy epeséggel
munkálkodgyanac az Isten fogai az Ecclesiában, épü-
let nélkül minden izzadozófoc hasontalan. Az érte-
lemmel való Catechizálásnak fűkséges voltát látván,
ez el-múlt napokban, a' tudománnyal és idővel gyer-
mekek kedvéért egy idvességes Tanítást tettem; mel-
lyet egyebek felett kegyelmeknek akartam dedicál-
ni, nem azért, mint-ha tistit ezaránt jól nem tudná,
hanem: I. Hogy ezzel meg bizonyitanám kegyel-
mek hez való atyafiui igaz szeretetemet, melyet, mi-
olta Isten a' kegyelmek szent Társaságában plántált,
mind az előtt s' mind mostan kegyelmek egygyező
tetkezéséből, ez igen terhes Seniorságnac Tistire vá-
lasztatván, buzgottam. II. Hogy noha kegyelme-
tek sépen fut, mindazáltal a' serényebben való futásra
és szent tistinc gyakorlására jó östön lennék, (mellyet
el hissem kegyelmek jora magyaráz, mint Isten A-
nya szentegyházának jobban való nevededésének örülő
kegyes Atyafiak) III. Meg akartam bizonyítani
azon való lelki örömemet, hogy ez a' mi szent Társa-
ságunc még eddig sokak felett híres volt a' szép Unio-
val és atyafiui szeretettel, nem igen lévén olyanoc kö-
zöttünk, kik az Ecclesia bekefiséget meg háborítanác,
és zenebonát inditanának.

Hogy pedig semély serint KeGYelmeknek is de-
dicalom ez csekély munkámat Becsületes Atyámfiai,
T. E. O. Uram, és T. L. A. Uram, méltó okó
vagyon rá: Mert az idegen országokban. 1654-
ben

A 2.

L E V E L.

ben edgyütt menvén-fel kegyelmeteknec edgyikével,
 másikával pedig Angliában edgyütt lakván, az oltátul-
 fogva merő Jonatháni szeretettel szeretünk egy-mást.
 Hogy azért meg mutassam a' Világ előtt, melly nagy-
 ra becsüllyem a' Kegyelmetec szép tudományát; ke-
 gyességét, és a' joban-valo buzgoságát, Örök emleke-
 zetnec táblája és monumentuma gyanánt akartam
 fel-emelni ez mindenek előtt valo meg állitásmat.
 Vegye jo neven kegyelmetek sin-mutatás nélkül va-
 lo indulatomat, és mindnyájan egy akaratbul légyen
 azon, hogy (: noha terhes de igen hasznos :) a' gyen-
 geknec értelemmel valo Catechizálást Ecclesiában
 commendallya és gyakorollya. Segillye az Ur kegyel-
 meteket az ő Lelki Sionánac építélere. A M E N.

Írásm DEBRECZENBEN 31 Maji 1682.

Kegyelmetekék egésszen mig az Urnak tetczik

KÖLESERI SAMUEL.

ERTELMES CATECHIZÁ-
 LASNAK

S Z Ü K S E G E S V O L T A.

Fel-vett Leczke. Péld. 22. v. 6.

*Tanits (Catechizáld) a' gyermeket az ő u-
 tának modgya szerint még mikor meg véné-
 szik-is el nem távozik attol.*

A Z Istentől küldetett hűség Tanitokat, többi
 között négy kiváltképpen valo billyegekről írja
 le a' fent Írásban hollo fent Lélek:

I. Istennek minden ki-jelentett akarattját, min-
 den magok vonogatása nélkül hirdetik az Isten népé-
 nek: Csel. 20. v. 20. *Semmi előtt nem vonogattam
 magamat, a' mi néktek hasznokra való volt, hogy azo-
 kat néktek ne hirdetném, és hogy ne tanítanálak titeket
 közönséges helyen és házankent. v. 27. Nem vonogat-
 tam magamat, hogy az Istennek minden akarattját (ta-
 nátsát) néktek ne hirdettem volna.*

II. Nem kerelik a' magoc ditsőségét, hanem e-
 gyedül Istent, és az Ecclesiának épületit. Gal. 5. v.
 26. *Ne legyünk bejában valo ditsőségnek kívánoi. Jan.
 7. v. 18. A' ki ő magától áll az ő maga ditsőségét ke-*

azt: a' ki pedig keresi annak dicsőségét a' ki ötet el-
küldötte, ez igaz, és nintsen abban hamiság. 2. Cor.
13. v. 9. *Együlünk annak hogy mi erőteleneek voltunk,*
de pedig erősek voltatok; ugyan-is mi a' ti épüléteket ki-
vánnuk.

III. Bár egyebek felett fokatt munkálkodgya-
nak is; de nem magoknac, hanem mindent az Isten
kegyelmének tulajdonitanac. 1. Cor. 15. v. 10. *Töb-*
bet munkálodtam hogy nem mint azok, (t. i. a' több A-
postoloc) de nem én, hanem Isten kegyelme, amelly én
velem vagyok.

IV. A' gyengekhez és erőtelenekekhez alkalmaz-
tattyac magokat, hogy azokat Istennek meg nyerjék.
1. Cor. 9. v. 22. *Az erőtelenekeknek lattem ugy mint erő-*
selen, hogy az erőtelenekeket meg nyerném. Mindeneknek
minden lettem, hogy valakiket meg-nyernék. A' Kirá-
lyi Prædicátor Salamon-is, nem ségyenlette Királyi
székiből ki-kelni, és mind maga a' tudományban gyé-
géknek maga példájával édesdeden oktatni. Péld. 4. v.
2. 3. 4. *Halljátok meg fiam, Atyátoknak tanítását,*
mert jó tanúságot adok tinektek. Mikor az én Atyám-
nak gyenge fia volnék és egygyetlen egygye az én Anyám-
nak, tanítván azt mondgya vala énnékem: Tartsa-meg
az én beszédemet a' te elméd. Másokat-is a' gyengék
tanítására és Catechizálására, így nohat a' fell vett
Letzkében: Taníts a' gyermekeket &c.

Némelly Tudofoktól hasonlittatc ez a' Salamon.
Példa beűdes könyve *Arany-lánczhoz*, azért, mert
a' miképpen az Arany-láncz nac edgyik seme a' másík-
tól függ; így ez könyvnek némelly részében a' dolgok-
nac szép egymástól való függése vagyons; mint a' tíz e-

öl járo részekben, holott Salamon serkengeti az em-
bereket fontos erősségekkel a' mennyei bőltsefég-
nek meg szerzésére. Némellyek más Réseit hason-
littyac rakás Gyöngy semekhez és uniookhoz, mellyek
közt nintsen egymástól való függés de mindenik az
ő laját fényességével tündöklc, minémű ez a' fell tett
Letzke, mellynek a' felsőktől nintsen függése, hanem
magában is elég fontos ékes mondás.

Summária a' mondásnac: Bölts Salamon intése a'
gyermekek Catechizálás által valo tanítására, Okával
edgyütt.

Részei kettők. I. Catechizálásra valo intés. A'
holott (1) vagyok az intő fő: *Taníts.* (2) A' se-
mely, kit a' gyermekeket. (3) Modgya a' tanításnac: *az*
utának modgya szerént. II. Vagyon a' Tanításnac
hasznos voltától vétetett ok: *még mikor &c.* Holott-is
vagyons (1) A' hason: *nem távozik el attól.* (2) A'
hasonnac mégse időre ki-terjedő volta: *Még mikor*
még vénhefik-is. &c.

M A G Y A R Á Z A T.

I. KÉRDÉS: *Mit té/en tanítani?* Fel. Szóbeli
magyarázatty a' Sido bonac igen fontos, mert ez a' *So*
Chánok vagy *Chánák* annyit tében; mint a' Deakban
initiare, primum imbuer, fundamentum ponere, ordiné
instruere: elől kezdeni, kezdetre tanítani, fundamen-
tomot vetni, és szép rendben venni. Így Abrahám az
ő háznál neveltetett Solgaitt Sidoul *Chanikim* De-
akul *initiatuok* nak, az az: elől kezdve tanittattaknak
és rendben vétetteknek nevezi. Ter. 14. v. 14.
Annyit is tében mint Szentelni avagy Dedicálni. Solt.
10. v. 1. 1. Kir. 9. v. 7: Görög nyelven ennce a' *So-*
hals

nak meg-felci Catecheo és catechizo mely annyit tesz az Urnak befédének intéséből. Az ut az írásba véteték tésben mint vissza hangozással és élő nyelvel való tanítás. Vagyon az à 80 Gal. 6.v.6. A' tanítottat vagy cáponosul solnak vala az Urnak utárul (az az tudomán-rechizálattott közöllye minden javait azzal, a' ke orenyárul) a kötség előtt. Szent Pál nevezi ezt az utat his-taníttya vagy catechizállya. Ilmet Luc. 1. v. 4. Csel. 18. v. 25. 1. Cor. 14. v. 19. Ezec à két sok azon edgyek és jó tudományok befédinéc 1. Tim. 4.v. 6. I F. Az ő utának modgya ferint, az az: az ő meg foghatósa erint tanítani. Téjjel és nem kemény cledellel tan-p-ální. 1. Cor. 3. v. 2. Tejjnek italával tápláltala tire-et, és nem kemény cledellel. Sid. 5. v. 14. Az öregeké pedig à valóságos étel.

IV. KERDES. Vallyon edgy gyermek sem távozis ll vén-ségében attul az uttul vagy tudományul, mellyre gyermek korában tanittattott holott sok öregeket látunk,

II. KERDES. *Kit kell tanítani, és mit kell a gyermekeken érteni?* Fel. Salamon úgy mondgya, a a' jól neveltetett gyermekek öreg-korokban el-fagymernek. Két rendbéli gyermekek vadnak penig az Irásban, hogy a' többit el-halgafluc. 1. Idő-vel gyermekek. 2. Tim. 3. v. 15. *Gyermekegedül fogva tudtad az írásokat.* 2. Ertelemmel és tudománnyal gyermekek, bár idővel Öregek legyenek is. 1. Cor. 14. v. 20. *Ne legyetek gyermekek értelemmel, hanem gonofsággal gyermekek, értelemmel pedig öregek.* Eph. 4. v. 14. *Ne legyünk többé gyermekek, kik habozunk, és ide s' tova hajtattassunk a' tudományok seled által.* Sid. 5. v. 13. *Minden a' kitejet eszik tudatlan az igazságnak beisédeben; mert kis gyermek az.* A' Leczkeben mind az idővel, mind az értelemmel gyermekek bé-foglaltanak.

III. KERDES. Mit kell érteni az utton? Fcl. I. tul fogván soha örökké. III. A' Salamon Savainac Szent Pál bépen meg magyarázza Salomont. Eph. 6.v. értelmé ez-is lehet: hogy a' jól neveltetett gyermek 4. Aljak nevellyetok a' ti magzatitokat a' tudományban vagy Iffiu gvakorta ha nem mindenkor-is nem távozik és az B el a'

el a gyermek-korban tanult tudománytul, mert az ő elméje olyan lévén mint a lágy viasz könnyen be-
nyomodik mint valami pecsét a tudomány és mint az
új fázékon sokaig meg érzik a fag ama vers szerint.

*Quo semel est imbuta recens servabit odorem
Testa diu.*

Az Új fázék sokaig el tartja a fagot.
Igy a gyermek-is a jó tudományt.

T U D O M Á N Y.

Az idővel és tudománnyal gyermekeknek Catechizálá-
sa, a hitnek fundamentomira kérdések és feleletek által
való tanítása, eleitül fogva szükséges volt az Isten Anya-
ságnak házában, ma is az, és világ végezetig is az lesz.
A' Tudomány a' Salamon intéseiből foly ki, és a'
teljes O és Új Testamentumi Sz. Írásnak harmo-
niájából (meg edgyezésként) meg tetszik.

Három képpen probáltatik meg ez Tudománynak
Igassága:

I. Parancsolatokból Az ő Testamentumból Deut.
4. v. 9. Ne felekezze el azokról a' dolgokról a'
mellyeket láttak a' te szemeid, és el ne távozzanak a'
te szivedből telyes életedben és meg tanítsad azokra a'
te fiaidat és a te unokáidat. Deut. 6. v. 6-7. Ez ígék
mellyeket ez mai napon parancsolok tenéked legve-
nek életedben. Gyakorlyad azokat a te gyermekid előtt
és foly ezokról mikor a te házában ülsz, vagy mikor
uton jársz és mikor ágyadban le fekszel és mikor fel kel-
szol. 34. v. 12. Fojjatek ide Fiaim és halgassatok en-
gemet: az Jehova felelmére meg tanítsalak titeket. Peld.
4. v. 1, 2, 3, 4. Halljátok meg fiaim Atyátoznak
tanítását, mert jó tanúságot adok titektek. Mikor az
én Atyám

én Atyámnak gyenge fia volnék és edgyetlen edgye az én
Anyámnak tanítván azt mondgya vala ennékem: Tar-
tsa meg az én beszédemet a te elméd. Esa. 28. v. 9, 10.
Kivel értehetné meg azt a mit hallott? Azokkal a'
kiket a téjsül el fakaítottak és a csecstül el valasztot-
tak? Mert egy parancsolat után másra más után har-
madikra, egyik tanítás után másra, más után harmadra,
edgyeztet is kevesse, más szor is kevesse kell őket tanítani.

Az Új Testamentumból. Marc. 10. v. 14. En-
gedgyetek hogy jöjjenek én hozzám a gyermekek, és meg ne
tiltsátok őket, mert ilyeneké az Istennek országa. Sid.
5. v. 12. Az Isten beszédének kezdetinek betűire kell
taníttatnotok és lettetek olyakká kik től nélkül szüköl-
ködgyetek, és nem valóságos étel nélkül. 2. Tim. 1. v. 13.
Az igaz beszédeknek példáját meg tartsad mellyeket én
tolem hallottál hitben és szereteten. Sid. 6. v. 1. 2.
Eph. 6. v. 4.

II. Példákból. 1. Az Ádám háza népe kö-
zött volt a Catechizálás, mert Ádám Kaint és Abelt
az ő fiait meg tanította az Aldozatoknak tudományá-
ra. Ter. 4. v. 3-4. Hogy Kain a földnek gyümölcsé-
ből az Istennek ajándékot adta, és Abel is az ő juhainak
első fajzásából és azoknak kevériből: Ezt az Atyyok-
nak tanításából vették. 2. Abrahamot is erről
dicséri meg Isten Ter. 18. v. 19. Tudom hogy ő
meg parancsolgya az ő fiainak és az ő háza népének ő utá-
na hogy meg őrizzék az Úrnak utát és cselekedgyenec-
igasságot és itéletet, hogy meg adgya a Jchova Abrahá-
nak a mit neki ígért. 3. Jobot is erről commen-
dálgya az Írás Job. 1. v. 5. Meg szenteli az ő gyer-
mekit és nagy reggel fel-kel vala és áldozik vala az ő fia-
nak

szakaszaik szerint. 4. Dávid-is így hitta a gyermekeket Solt. 24. v. 12. *Jőjjetek ide fiaim.*

Még az Anyák-is Catechizáltak az ő gyermekeket. 1. A' Lelki Anya az Ecclesia tanította az ő fiait: Enecl. 3. v. 2. *Béjinnék tégedet az én Anyámnak házában ki engemet tanít.* 2. Betsábé tanította Lemuel az ő fiát az az Salamont. Péld 31. v. 1. 2. *Lemuel Király beszédi és Prophetia, melyekre tanította vala őtet az ő Anyja. Mit szollyak szerelmes fiam? Mitsodát méhemtől szokat fiam. Mitsodát én fogadásimnak szerelmes gyermeke &c.* 3. Timoteust Lois az ő Öreg Anyja, es az ő édes Anyja Eonice Catechizáltak gyermekségétől fogva. 2. Tim. 1. v. 5. és 3. v. 15.

III. Fundamentomos Okokból-is a' Catechizálásnak szükségessége volta meg-tetzi. 1. O K A. Mert minden gyermekek az Adam esete miatt lelki vakságban születetnek, és az Isten igaz ismeretiben vakok, mint amaz vakon született. Jan. 9. v. 1. Azért meg-kelel világosíttatnioc, melyre a' Catechizálás igen alkalmas út. 2. O K A. Mert az első születetec régen az ő Testamentomban Istennel bántottat. Ki jöv. 13. v. 2. *Minden első születetec ennekem szentelly az Izrael fiait közt.* Így szentelé Istennel Anna-is az ő Samuellyét. 1. Sam. 1. v. 28. *A Jchovának adtam őtet, tellyes életében míg a' Jchovának szenteltetett leszen.* 3. O K A. Mert az Isten ditsósége-is azt kívánja hogy Isten ne csak az öregek által hanem a' gyermekek hája által is ditsóttessék. Solt. 8. v. 3. *A' Kisgyermeknek és csecsszopoknak szájok által wiszed végben a te ditsóségedet.*

4. Oka.

4. O K A. Mert a' teleknek ki: töltéséről való Prophetia-is azt kívánja, hogy még a' gyermekek-is Prophetálljanak az az: az Isten ki jelentetett akarattját er-tsék. Joel. 2. v. 28. *Ki öntöm az én lelkemet minden testre, és Prophetálnak a ti fiaitok és leányitok.*

5. O K A. Mert a' gyermekeknek kegyel lenni olyan sinor mértéknek mely szerint a' különbözö Tudományokat meg tudgyac különböztetni, hogy el ne tévedlegyenec vagy el ne hitetteflenec amaz parácsolatok szerint: Meg oltalmaztatoc magatokat a' hamis Prophetáktul. Matt. 7. v. 15. *Mindeneket meg próbállyatok.* 1. Tefs. 5. v. 21. *A' lelkeket meg próbállyatok ha Istentől vadtak.* 1. Jan. 4. v. 1.

6. O K A. Mert a' Catechizálás a' Predikációknac meg éi telere-is igen jo út, ugyan-is a' mellyeket hallanac a' gyermekek a' tanításokban igen könnyen reá vethet a' Catechistának fejére mellyeket tanultanac.

7. O K A. Mert a' Catechizálásnac el mulatásatágas kaput nyit a' hittől való el-lakadásra. Mint sokaknac somoru példája bizonyította ezen dolgot, mert sokan gyengén akadtac lévén az igaz religioban igen könnyen térdet fejet hajtottac a' Bálnac.

8. O K A. Mert az Apostoli Ecclesiában és az után következett Ecclesiákban a' tudos Görög és Deák Paterec idejében-is voltac Catechistac az az Catechisták tanitoc és Catechuménusoc az az Catechisták tanuló, mint meg láthatni Agoston isábul. Lib. de Doct. &c. &c. Catechii rudium. Ide valo ez-is hogy a' Derék Conciliumoc a' Catechizálás felől Decretumokat végeztec.

A' Tudománac nagyobb világosságára edgy

B 3

kérdés

Kérdést kel fel tenni és némelly ellenvetéseket el kell hárítani.

KERDES. *Kisodak tistti a' Catechizálás?* Fel. Az Ecclesiában a' Lelki Pásztoroké. Az ház nép között a' Süléké és Uraké. A' Deák és Magyar Scholákban a' Tanító Præceptoroké és Tanító Alifonyoké.

1. Hogy az Ecclesiában a' Lelki Pásztorok tisztu legyen meg tetczik ezekből: Mert Sz: Pál noha Pogányok Doctora volt de még-is nem szegyenli magát Plantálonac az az Catechizálonac nevezni. 1. Cor. 3. v. 6. *En plantáltam Apollo ontört de Isten asta annak elő mentét Dajka volt ő.* 1. Tefs. 2. v. 3. *Voltuntti köztetek edgyügyük, mint a Dajka szokott dajkalkodni az ő magzatsval.* A' Dajka nem darabontént lókta az eledelt a csecsemő szájában dugni mivel úgy megfúladna, ha nem meg-rágja és aprónként adogattya neki az eledelt: Így a' Lelki Pásztorok a' mennyei tudománt jól meg-rágva aprodonként adgyác a kisdedeknek. Bölcs építő Mesternek-is mondgya magát azon fent Pál 1. Cor. 3. v. 10. *Fundamentum nélkül penig nem épithetni.* Szent Péternek-is a' parancsolta Urunc *legelteffed az en Báránkáimat avagy juhaimat.* Jan. 21. v. 15. *Ísmét 1. Pet. 2. v. 2. Mint mostan született gyermekek kívánnýatok az Isten befédének ama tistta tejét hogy az által nevedgyetek.* Timotheusnac-is ezent badgya fent Pál 1. Tim. 6. v. 2. *Ezeket tanítsad és ezekről tégy ímést.*

2. Hogy a' Sülék tistti legyen meg tetczik. Eph. 6. v. 4. *Atyák nevellyetek a' ti gyermekeiteket az Urnak tudományában.* Okokbul-is meg tetczik. 1. Mert a' gyermekek az ő Süléjek miatt kevertettek-be az eredet fze-

det berént való bűnnek moeskával. Solt. 51. v. 5. Azért kel munkalkodniok azok lelkének meg tisttiasában. Azomban nem csak tettek-re hanem lelkerekre-is gondgyoknác kell lenni, hogy valamiképpen azok lelkének hohérinac ne találtaflanac. 2. Mert az Atyá-nac és Anyáknac természet berént való berezetek vagyon az ő gyermekekhez, amazoknac-is ő hozzájoc; Azért örömesben tanulnac azoktul mint egyebektul. 3. Mert az Atyák gyűttenek földi kintset az ő gyermekeknek 2. Cor. 12. v. 15. *Nem a' fiak gyűttenek az Atyáknak kintset, hanem az Atyák a' fiaknak.* Annyival inkább kel gyűjteni nekik mennyei kintset.

3. Hogy az Urak tistti-is legyen a' Catechizálás meg tetczik. Col. 4. v. 1. *Ti Urak igafsággal és egyenlőséggel legyetek a' ti szolgaitokhoz, tudván hogy ti-nektek-is Uratok legyen Mennyeikben.* Az igafság pedig mellyel a' szolgáknac tartoznac nem csak abban áll hogy az ő igazokat az az ételeket italokat ruházatyokat ki szolgáltassác; hanem hogy derakasban azoknak lelkére gondot viselleyenek.

4. Hogy a' Deák és Magyar Scholákban a' Tanító Præceptoroc és Tanító Alifonyoc Tistti legyen a' Catechizálás, meg tetczik innét.

1. Mert ő nekik hivatallyoc az, hogy egyebeket tanicsanac, lévén arra valo jo alkalmatósággoc, mellyet el nem kel mulatni.

2. Mert lelkek bizattattac reájoc mellyekről számot kel adni.

Következnek némelly Ellenvetések:

1. *Ellenvetés. Ugy de szegyenlik az öregek, hogy a' ket*

Kor gyermeki modra Catechizáltak? Fel. 1. Lám a' Nemes Theophilus nem ségyenlette hogy Sz: Lukácstul Catechizáltatott. Luc. 1. 4. a' mint ott vagy on a' Görög iginek creje szerint. Hasonlóképpen amaz lélekben buzgo Apollos, kifelől az mondatik hogy az Urnac utára taníttatott, avagy Catechizáltatott. Csel. 18. 25. 2. Ha az emberek keresztényekké akarnac lenni, melly nekik leg felsőb tisztességek, nem ségyen Catechizáltatni; mert:

Ségyen nem tudni, de ségyen nem akarni tanulni.

II. Ellenvetés. *Hiszem a' Pradikátorok, és Tanító Praceptorok elég ha vigben viszik az ő tiszteket?* Fel. Igaz ő nekik tiszteket kel tenni; de azzal az Atyák, Anyák és Urak meg nem mentic magokat; mert nem csak a' Tanitoc markábul; hanem az bűnök kezéből is binte ugy elő kéri Isten az lelkeket, és az mondatik nekik: *Eörizd meg ezt a' gyermeket, vagy ezt a' szolgát, mert ha el veszi, neked kel meg halnod erette.* 1. Kir. 20. 39. Az az: té kárhozol el erette.

III. Ellenvetés. *Ugy de nem értik a' gyermekek a' mit mondanak: szajkok modgyara csak el pergik a' kérdést, és feleletet, és így csak hejában veszik fel az Isten nevet a' harmadik parancsolat ellen?* Fel. 1. A' mi testi okoskodásinc nem bonthattyac el az Istennek világos parancsolattyát.

Mert a' leckeiben így van: *Taníts a' gyermeket &c. Molesnel így; gyakorollyad (kőőrüllyed) ezeket a' nevezidnek.* 2. Ha ennek meg kel akadályozni a' Catechizálást, felő hogy öreg korokban-is meg nem értenék az Isten dolgait az ilyenek. Láttuoc hogy a' Christus Nicodemust oktatta az ujjá születésnek nagy titká-

rukában, és öreg lévén gyermeki feleletnél egyebet nem tudot adni. Jan. 3. 4. *Mimodon születettetik az ember a' ki vén, nemde be méhete az ő Anyjának méhében másodszor, hogy születtesék?* 3. A' Catechizálást két tekintet alatt gondolhatni: 1. A' jelenvaló cselekedetre nézve. 2. A' mennyiben be vezetés és késület az Istennek jóvendőbeli nagyob esmérétire. Jollehet a' kisderek előbbör nem értik ugy a' dolgokat, hogy az Isten nevét illendő becsület tétellel emlegetsék; mindazáltal nem következik innét, hogy hejában vegyék fel az Isten nevét, mert arra a' végre tanulnac, hogy az Istennek olyan esmérétit nyerjék meg, melly által jóvendőben értelmelen tisztellyék az Istent. p. o. Ha a' gyermek nem érti is a' Bibliát egy előbbör; de ugyan nem vétek a' gyermek kel a' Bibliát olvattatni.

IV. Ellenvetés. *Talám az Urak erőszakot tennének a' szolgáknak lelken ha azokat Catechizálnák?* Fel. 1. Ez nem egyéb; hanem Sátán fugalása, és ellenkezik amaz parancsolattal: *Ti Urak igazsággal legyeitek a' szolgáitokhoz.* Col. 4. 1. 2. Lám bánd ha a' te solgád el mulattya a' te dolgodat; hát miért nem sehez telő reája, ha el mulattya halhatatlan lelke idvétségének keresését. 3. Lám sent Pál-is reménkedik Philemonnac hogy az Onesimust az ő bököt solgáját, kit az ő fogságában bűlt ujjonnan, mint Fiát ugy fogadgya, és mint a' maga szívét ugy vegye. Philem. v. 10. 11. 12.

Következnek a' Tudománnak hasznai.

I. HASZNA Oktatás. Holott a' Catechizálásnac bűkséges volta, Parancsolatokbul, Példákbul, Okocbul

bnl, Ellene mondhatatlanképpen meg próbáltatott, és kitsodák, tiéti legyen a' Catechizálás, meg mutogatott; a' testnec s-vérnec ellenvetési is el hárittattac; csak fíntén a' Catechizálásnac Modgyárul tések fel edgy kérdést.

KERDES. *Mikeppen kell a' gyengéknek Catechizálását leg épületesebben gyakorolni?* Felel. I. Legyen a' Catechizálás értelemmel és itélettel; mert jobb a' Gyülekezetben (sőt a' ház-nép között is) *ő*t *ő*t *ő*llani értelemmel, hogy egyebeket tanítsunk, hogy nem mint *ti*z *er*keret *ő*llani értelem nélkül, 1. Cor. 14. 19 22.

II. Megkell külföldöztetni a' Catechesis tanulókat. mert az aprobbakat réjjel kell táplálni, az az: az Uri imádságra, Apostoli hitnec formájára, tíz parancsolatra, Sacramentomoknac formájára, és az Egyház i fenyíték-re kell tanítani. Az értelmeseket pedig az Ecclesiákban bévet *Siderius* és *Palatinatus* Magyar Catechesisekre.

A' Palatinatus Catechesisből a' Catechizáló ilyen formán Examínállya a' gyengéket: *Elofsör* kérgye el Mitsoda summája a' kérdésnec, mely a' levél *ő*lin vagyon, *Másodször* Kérgye-el az levél *ő*lin való apro kérdéseket, és az *ő*amoc *ő*erint igazicsa mit kellyen felelni azokra. *Harmadször* formállyon értelmes könnyű *ő*oval való kérdéseket; *Negyedször* kérdezzé meg az A-b-ecce *ő*erint honnan próbálly meg a' cikkelyeket.

III. Szelidcséggel és nem haraggal kell a' gyengéket Catechizálni, hogy hitesek-el magockal hogy nem az *ő* *ő*ercázoc meg piritására, hanem az *ő* lelki épületec vége a' Catechizalonac. 1 Cor. 4. v. 21. *Vesőővel*

mén-

menyeké ti hozzatok vagy szeretettel és lelki szelidcséggel.

IV. Ne legyen homályosan a' Catechizálás hanem világosan, mivel a' gyengéc téj nélkül *ő*ük *ő*lködnéc és nem vastag eledel nélkül. Sid. 5. v. 13. 14.

V. Rövideden és nem hosszán, mivel a' felettéb való *ő*osfiaság a' gyengék elnéjénec nagy keret; ti.

VI. A' felelmeleket és *ő*iemérmetéseket bátorítani kell.

VII. Igen *ő*ep dolog volna a' Bibliában lévő nevezetes Historiákra is őket meg-tanítani. u. m. az *ő*bernec termés*ő*etirül és el *ő*es*ő*erül. Ter. 1-2, 3. A' viz *ő*zön*ő*l. Ter. 6-7-8. *ő*fáknac meg-*ő*ldoztatás*ő*l. Ter. 22. *ő*oseph*ő*l. Ter. 45-46. Az Arany *ő*orjurul. Exodi. 32. Dávid*ő*l és Goliáth*ő*l. 1 Sál. 17. A' három *ő*ffiak*ő*l. Dan. 3. Danielnec az *ő*roslánoc vermében való vetteté*ő*erül. Dan. 6. *ő*onás*ő*l a' Czethal gyomrában való lételérül. Jon. 1.2.

VIII. Szükséges volna elől kezdeni a' Prædikációkbul mit tanultac. Leg alább ezeket. Mi volt a' *ő*eczke Tudomány, Okok, és *ő*af*ő*oc.

2. HASZNA. Feddés. I. A' Catechizálásnac elmulatála nagy vétéc hát a' Tanitokban, Szülékben és Ház gazdáknac kiváltképpen a' *ő*ic *ő*rás tudoc s' olvasni tudnac. Vétkes *ő*égyen hát az mikoron *ő*égyenlenek a' *ő*ildedeknek lelke körül dajkálkodni. Ha a' Tanitoc azt *ő*örditenék elő: *ő*lég *ő*olgunk vagyon *ő* nélkül-is. Ez lehetne a' felelet arra: Amazokat meg kell cselekedni; de a' Catechizálást is nem kell elmulatni.

2. Meg jedzi azokat kik az Isten*ő*ec buzgo *ő*olgait ezért

C 2

ezért a' jó igyekezetért hogy az értelmes Catechizálást az Ecclesiákban fel vegyék, csufollyác és nevetic. Magoc restelkednek és a' kiknek csontyoc közzé lelki tűz rekedett meg nevetic.

3. Azok-is feddetnek kik a' Catechizálóknak hálaadatlansággal fizetnek amaz mondás ellen. Gal. 6. v. 6. *A' ki Catechizáltatik (a' mint a' Görögben vagyon) Kézöllye minden javait azzal a' ki őtet Catechizállyá.*

4. Még jegyeztetnek némelly tudatlan Öregek, kinyes Ifju Asszonyoc és leányoc, kik vonogattyác magokat ez előtt az Istenes tanítáfnac modgya előtt.

3. HASZON. Intés: Tísteekre nogattyá ez a' Tudomány.

1. Az Ecclesiában a' Tanítókat, ha nehéz-is ez a' kisdédek körül való pepetslés ne sajnállyác fel vállalni, mivel adosóc vagyunc nem csak az Öregeknek hanem a' kisdédeknek-is. Rom. 1. v. 14. *Mind a' bölcseseknek, mind a' bolondoknak köteles vagyok.*

2. A' bölék-is ne vonogalsác magokat ez tísték előtt; mert köteleltségekben áll hogy nevellyék magzatokat az Úrnac tudományában és intésében. Eph. 6. v. 4.

3. A' Gazdác és Urac ha az Bolgáknac Bolgáloknac külső javokra valokat ki Bolgáltattyác vigyázzanac azoknac lelki javokra-is. Peld. 27. v. 23. *Gondozz viselly a' te nyájadra.*

4. Intetnek a' Deák és Magyar Scholákban tanítoc, hogy a' Christus gyenge báránkait legeltessék a' ti bra Tudománynac gyönyörűléges mezején. Ela. 40. v. 11. *Mint a' pásztor ugy legelteti az ő nyáját, az ő kar-*

karjával edgybe gyűjti a' bárányokat, és az ő ölében hordozza azokat, az ellőket nagy gyengén hordozza. Gondollyác meg amaz szép jutalomnak ígérteit. Dan. 12. v. 3. A' kik sokakat az igazságra visznek féltlenek mint a' csillagok örökön örökre.

Végeztetre Intetnek az Ifju és gyermeki renden lévő jó idején és még gyermek korokban tanulják az írást Timotheussal mellyek őket bőltsékké tehetic az idvességre. 2. Tim. 3. v. 15. Szentellyék Ifjúságokat és gyermekségeket Istennek, mert az Öregségnek és tudatlanságnac koroja nem kell Istennek. Edgy főval Salamon gyönyörűléges fávaival rekestem be ez edgyügyü de bölcséges tanítást. Peld. 2. v. 1. 2. 3. 4. 1. 6. *Szerelmes fiam ha vejended az én becsidimet és az én parancsolatimat el rejtended te nálad ha figyelmeztetvén a' bölcseségre a' te füleidet hajtándod a' te elmedet az értelemre, ha bölcseséget kiáltándod és az értelemnek meg nyereséért a' te szodat fel emelénded ha kereséndod a' ist mint az Aranyat és mint az elrejtetett kintseket vizsgálándod őtet; Akkoron meg érted a' Jehovának felelmét és az Istennek esmeretire jutcz, mert az Úr ad bölcseséget, az ő szájából tudomány és értelem származik.*

Deut. 23. v. 16.

A' Csipke bokorban lakozónac jó akarattya szállyon fejetekre. A M E N.

Catechizálás előtt mondando rövid.

Könyörgés.

Jövel ditsőségedet Csetsemők szája által végben vivő aldott Szent Lélek Ur Isten! vezérelly minket minden igaságra; üzd el a' lelki tudatlanságnac felleget elméjinkről, hajcsad akaratunkat szent akarodnac meg tanulására, hogy légyünk Istentől tanítottak. Adgyad Uram, hogy járassunk minnyájan a' hitnek és az Isten Fiának ismeretinek egységére; miglen leszünk tökéletesek a' meg öröködött Christus állapotjánac mértéke szerént, hogy jövendőben az egekben teneked vég nélkül Alléluját hangítsáallyunc. Halgas meg a' Jesus Christusért a' mi edgyetlen edgy közben járonkert. Amen. Mi Atyánk &c.

Catechizálás után mondando rövid.

Könyörgés.

Aldott légy oh mi szerelmes Atyánk, hogy a' mi gyengeségünk által, a' te ditsőségedet végben vivéd. Tudatlanságunk-

gunkban a' Mennyei tudományra meg tanítál, erőtlenségünkben fel segéllél; nyavalyáságunknac meg esmérésre meg tanítál; az idvezítő Jépus Christus által nyavalyáságunkbul való ki szabadulásunkról oktatál és a' háládatosságra fel buzdítál. Kérünk Uram tégedet alázatosan, taníts minket itt a' kegyelemnek Országában ennek utánna-is a' Mennyei bölcseségre, hogy jövendőben a' ditsőségnek Országában, a' szent Angyalokkal és a' meg ditsősült lelkekkel tégedet Szent Fiaddal és Szét Lelkeddel mind örökké áldhassunk Amen.

Mi Atyánk. &c.

V E G E.

